

Språkvårdsspalten

1

Vad betyder ordet *socken* och vad kommer det av? — Ordet är den hävdvunna beteckningen för

en församlingsområde (kyrksocken). Det hör ihop med *söka* och avsåg ursprungligen dem som sökte sig till samma plats, samma lag eller samma kyrka.

Fram till senare hälften av 1800-talet var indelningen i socknar av betydelse både i världsliga och kyrkliga angelägenheter. Socknens invånare samlades till sockenstämma. När sedan en lag om kommunal självstyrelse tillkom, blev kommunen den borgerliga motsvarigheten till de gamla socknarna, och i kyrkans förvaltning började enheten kallas församling. Den gamla beteckningen *socken* lever (liksom det motsvarande finska *pitäjä*) ett friskt liv som dagligt namn på en kommun. Jag anser det dock tvivel underkastat, om en kommun som inte samtidigt utgör en församling på landet (t. ex. Öja och Björköby) brukar kallas socken.

I vårt land hör *socken* inte längre till det officiella språket. I Sverige förekommer ordet i den kyrkliga terminologien. Flera socknar kan där bilda ett pastorat; i södra och mellersta Sverige är de gamla socknarna ofta mycket små.

2

Kan aftonen före Kristi himmelfärdsdag benämnas *Kristi himmelfärdsafton*, motsvarande *helatorstain aatto* på finska? — Nej, inte gärna. *Afton* har betydelsen »dag före helg» i vissa sammansättningar som *julafton*

och *pingstafton*, men till dessa hör inte Kristi himmelfärdsafton. Det finska *aatto* har däremot allmänt betydelsen »afton före något». — Det kan annars tilläggas att det döljer sig ett gammalt svenskt ord i *helatorstai*. Dagen kallades nämligen rätt långt fram i tiden *helgetorsdag*. Som bekant infaller himmelfärdsdagen alltid på en torsdag.

3

Hur lyder flertal av ordet *skogsbrand*? — Det lyder faktiskt *skogsbränder*. Man kan jämföra ett exempel i Svensk handordbok under ordet *brand*: våldsamma bränder rasade. Att *brand*, *bränder* också betyder »brinnande trästycke» är alltså inte något hinder för bruket av *skogsbränder* som flertalsform.

4

Kan man använda orden *konstmålare* och *konstgrafiker*? — Det är tvivel underkastat. *Konstmålare* påträffas någon gång. Det ligger nära till hands att bilda ett sådant ord, inte minst hos oss (finskan har ju *taidemaalari*). Motsvarande ord finns emellertid också i tyska och danska (danskans *kunstmaler*). I alla dessa språk betecknar ordet för »målare» både en yrkesman som sysslar med t. ex. husmålning och en konstnär. I uppslagsböcker ser man ibland uppgifter som *N.N., artist (målare)* eller *N.N., konstnär (målare)*, men det förefaller klumpigt. Bättre vore det då att acceptera »konstmålare». *Konstgrafiker* är, såvitt jag kan förstå, bildat efter *taidegraafikko*. Här frågar jag mig, om det över huvud taget är nödvändigt att bruka ett sammansatt ord: *grafiker* ensamt brukar beteckna en person som sysslar med grafisk konst, en »grafisk konstnär», som det också heter.

CARL-ERIC THORS